

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ДІ НУ «ОМА»

Чимшир В.І.

2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Організація колективної діяльності та лідерство»**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 27 Транспорт

Спеціальність: 271 Річковий та морський транспорт

Спеціалізація: 271.01 Навігація та управління морськими суднами

Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»

Кафедра навігації і управління судном

2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» розроблена відповідно до освітньої програми «Навігація та управління морськими суднами».

Розробник: Сорока Олена Михайлівна – к.п.н., доцент, доцент кафедри навігації і управління судном.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри навігації і управління судном.

Протокол від «___» Вересня 2021 р. № 2

Завідувач кафедри

О.Б. Даниленко

Секретар кафедри

О.М. Сорока

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми за спеціалізацією 271.01 «Навігація і управління морськими суднами»

О.Б. Даниленко

1. Загальний опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» є формування у майбутніх судових офіцерів морського та річкового транспорту навички ефективної організаційно-управлінської діяльності: організації роботи колективу, здійснювати вибір обґрунтування, прийняття і реалізації управлінських рішень, організації та роботи в складних екстремальних умовах, застосування принципів лідерства на всіх рівнях керівництва судовим екіпажем.

Мова навчання: українська.

Статус дисципліни: обов'язкова.

Передумовою для вивчення дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» є вивчення таких обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми «Навігація і управління морськими суднами» як «Суспільство і держава» та «Філософія».

Навчальна дисципліна забезпечує реалізацію вимог розділу:

А – П/1 (функція: «Управління операціями судна та піклування про людей на судні на рівні експлуатації»), Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками. Сфера компетенції: «Застосування навичок керівника та вміння роботи в команді».

А – П/2 (функція: «Управління операціями судна та піклування про людей на судні на рівні управління») Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками. Сфера компетенції: «Використання навичок керівника та організатора».

Навчальна дисципліна забезпечує набуття перелічених нижче компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Компетентності

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері судноводіння, обробки та розміщення вантажів; управління операціями судна та піклуванні про людей на судні, що передбачає застосування теорій і методів наук про устрій судна, навігацію, технологію перевезення вантажів, комерційну експлуатацію засобів транспорту, управління ресурсами.

Загальні компетентності:

ЗК1 Здатність планувати та управляти часом.

ЗК6 Здатність працювати в команді, організовувати роботу колективу, у тому числі, в складних і критичних умовах.

ЗК7 Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК8 Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК9 Цінування та повага мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК16 Здатність обґрунтовувати власну точку зору та висновки, використовуючи основні теорії та концепції у сфері судноводіння.

СК17 Здатність до аналізу та прогнозування процесів та стану навігаційного обладнання в умовах неповної або обмеженої інформації.

Програмні результати навчання:

ПРН14 Уміння ефективно здійснювати професійну діяльність, приймати та реалізовувати управлінські рішення в багатонаціональному колективі.

Кількість кредитів ЄКТС: 3.

Форма підсумкового контролю: залік.

2. Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Успішне завершення програми навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» передбачає здобуття курсантом (студентом) наступних результатів навчання за навчальною дисципліною:

Знання:

- організації процесу управління в екіпажі;
- методів ефективного управління задачами та робочим навантаженням;
- основних правил безконфліктної поведінки;
- принципів управління плавскладом в суднохідній компанії;
- чинників екстремальних ситуацій праці фахівців морського транспорту;
- психофізичних аспектів «людського фактору» при виконанні задач довгострокового рейсу;

– стилів лідерства;

– культурних відмінностей у багатонаціональних екіпажах.

Вміння:

– ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах ієрархічної системи управління;

– проявляти здатність до соціальної взаємодії на основі норм моралі та права, демонструючи повагу і толерантність до інших національностей і культур в багатонаціональних екіпажах;

– виважено приймати адекватні рішення;

– відповідно до ситуації формувати спільну модель практичних дій екіпажу;

– створити в колективі відносини співробітництва, кооперації, володіти способами саморегуляції поведінки і методами конструктивного вирішення конфліктних ситуацій в різних умовах;

– обґрунтовувати, приймати і реалізовувати управлінські рішення в колективі, впливати на формування соціально-психологічного клімату в необхідному для досягнення цілей напрямку;

– адаптуватися до нових соціальних умов, аналізувати і оцінювати власні можливості.

3. Програма, структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Навчальне навантаження (години)						Відповідність модельному курсу Міжнародної морської організації (7.03/7.01)
	Денна форма навчання (на базі ПЗСО)			Заочна форма навчання (на базі ПЗСО, на базі ОКР МС)			
	Кількість аудиторних годин	Лекції	Практичні	Кількість аудиторних годин	Лекції	Практичні	
Розділ 1. Організація колективної діяльності							
Тема 1. Особливості морського екіпажу як соціальної групи / Feature of marine crew as task force	4	2	2	2/2	2/2	-/-	Leadership and teamwork (Model Course 1.39)
Тема 2. Особистість та її значення при управлінні	4	2	2	2/2	-/-	2/2	

персоналом на судні / Personality and her value are at a management a personnel on a ship							3.7 – 3.7.5
Тема 3. Конфлікт як соціально-психологічний феномен	4	2	2				
Тема 4. Міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти та шляхи їх розв'язання / International and interconfe ssional conflicts and ways to solve them	4	2	2	2/2	-/-	2/2	
Тема 5. Принципи управління плавскладом в суднохідній компанії / Principles of management o f crew are in the company o f navigability	4	2	2				
Тема 6. Соціально- психологічні технології управління морським екіпажем	4	2	2	2/2	2/2	-/-	
Тема 7. Психологічна готовність морського екіпажу до екстремальних ситуацій у довгостроковому рейсі	4	2	2	2/2	2/2	-/-	
Тема 8. Реалізація морським екіпажем психологічних аспектів праці для забезпечення безпеки діяльності людини в морі / Realization of psychological aspects of labour a marine crew is for providing of safety of activity of man at-sea	4	2	2				
Разом за розділом 1:	32	16	16	10/10	6/6	4/4	
Розділ 2. Основи лідерства в судновому екіпажі							
Тема 1. Лідерство: теоретичні основи, обґрунтування і підходи / Leadership: theoretical bases, grounds and approaches	4	2	2	-/-	-/-	-/-	Leadership and teamwork (Model Course 1.39)
Тема 2. Лідерство в судновому екіпажі. Керівництво та лідерство	4	2	2	2/2	2/2	-	3.7 – 3.7.5

Разом за розділом 2:	8	4	4	2/2	2/2	-/-	
Всього аудиторних годин:	40	20	20	12/12	8/8	4/4	
Самостійна робота (години)	50			78/78			
з них на виконання індивідуального завдання	-			-			
Загальний обсяг годин навчальної дисципліни	90			90/90			

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Перелік інструментів, обладнання програмного забезпечення, використання яких передбачає виконання практичних занять
1	Особливості морського екіпажу як соціальної групи. Групова динаміка екіпажу. Проблеми формування команди. Особливості морських екіпажів як соціальних груп. Морські компанії, які займаються комплектуванням екіпажу. Вимоги, які пред'являються до членів екіпажу. Визначення мінімального складу екіпажу судна (свідчення про мінімальний склад екіпажу).	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.
2	Особистість та її значення при управлінні персоналом на судні. Індивідуальні особливості особистості в поведінці, діяльності, спілкуванні при управлінні операціями судна. Мотивація поведінки особистості і контроль. Управління операціями судна (планування та координація, призначення персоналу, обмеження часу та ресурсів, визначення черговості). Методи прийняття рішень: оцінка ситуації та ризику, виявлення і розгляд вироблених варіантів, вибір курсу дій, оцінка ефективності результату.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.
3	Конфлікт як соціально-психологічний феномен. Стратегія та тактика поведінки в конфлікті. Учасники конфліктів, види. Типологія конфліктів. Стадії протікання конфліктів. Стратегії розв'язання конфліктів.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.
4	Міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти та шляхи їх розв'язання. Міжнаціональні відносини та міжконфесійні стосунки на судні. Причини міжнаціональних конфліктів.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»;

	Типи конфліктів та шляхи їх розв'язання.	– комп'ютерні презентації.
5	Принципи управління плавскладом в суднохідній компанії. Керівні документи компанії щодо організації праці, побут моряків, забезпечення порядку та дисципліни на судні. Принципи управління.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.
6	Соціально-психологічні технології управління морським екіпажем. Роль судових офіцерів в забезпеченні ефективної та безпечної діяльності екіпажу. Підвищення професійного рівня моряків в період роботи на судні.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.
7	Психологічна готовність морського екіпажу до екстремальних ситуацій у довгостроковому рейсі. Характеристика вимог до особистості члена морського екіпажу. Компоненти психологічної готовності моряка. Умови формування психологічної готовності фахівців до екстремальних ситуацій професійної діяльності.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.
8	Реалізація морським екіпажем психологічних аспектів праці для забезпечення безпеки діяльності людини в морі. Комплексний підхід до забезпечення безпеки експлуатації судна. Міжнародні вимоги та норми по відношенню до безпеки мореплавання.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.
9	Лідерство: теоретичні основи, обґрунтування і підходи. Традиційні концепції лідерства. Теорія лідерських якостей. Ситуативні підходи до ефективного лідерства.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.
10	Лідерство в судовому екіпажі. Керівництво та лідерство. Проблеми управління людськими ресурсами в морі. Особистісні якості лідера. Прогностична модель управлінської діяльності керівника як лідера формування морського екіпажу. Перелік якостей, які повинен мати офіцер-керівник.	– «Методичні вказівки до виконання практичних занять з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – комп'ютерні презентації.

5. Завдання для самостійної роботи

Перелік видів самостійної роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни згідно «Методичних вказівок до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство».

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачені

7. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється оцінюванням якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни за результатами опитування з питань лекційного матеріалу, виконання практичних робіт, що передбачені робочим навчальним планом згідно тем робочої навчальної програми (у відповідності до Положення про організацію освітнього процесу НУ «ОМА»).

Форма контролю: залік.

Методи контролю: тестові завдання.

Методи демонстрації результатів навчання за навчальною дисципліною

№ з/п	Результати навчання за навчальною дисципліною	Методи демонстрації	Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, які використовуються для демонстрації здобутих результатів навчання за навчальною дисципліною
1	Знати організацію процесу управління в екіпажі; методи ефективного управління задачами та робочим навантаженням; основні правила безконфліктної поведінки; принципи управління плавскладом в суднохідній компанії; чинники екстремальних ситуацій праці фахівців морського транспорту; психофізичні аспекти «людського фактору» при виконанні задач довгострокового рейсу; стилі лідерства; культурні відмінності у багатонаціональних екіпажах.	– виступ на практичних заняттях; – захист теми з самостійних завдань; – обговорення ситуацій; – розв’язання задач, вправ, тестових завдань.	– «Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – «Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – комп’ютерні презентації.
2	Вміти ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах ієрархічної системи управління; проявляти здатність до соціальної взаємодії на основі норм моралі та права, демонструючи повагу і толерантність до інших національностей і культур в багатонаціональних екіпажах; виважено приймати адекватні рішення; відповідно до ситуації формувати спільну модель практичних дій екіпажу; створювати в колективі відносини співробітництва, кооперації, володіти способами саморегуляції поведінки і методами конструктивного вирішення конфліктних ситуацій в різних умовах; обґрунтовувати, приймати і реалізовувати управлінські рішення в колективі, впливати на формування соціально-психологічного	– виступ на практичних заняттях; – захист теми з самостійних завдань; – обговорення ситуацій; – розв’язання задач, вправ, тестових завдань.	– «Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – «Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – «Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – комп’ютерні презентації.

клімату в необхідному для досягнення цілей напрямку; адаптуватися до нових соціальних умов, аналізувати і оцінювати власні можливості.		
--	--	--

8. Схема нарахування балів за навчальною дисципліною

Шкала оцінювання

За шкалою ECTS		За шкалою оцінювання ДІ НУ «ОМА»		
Оцінка	Пояснення	Екзамен		Залік
A	Відмінно	Відмінно	5	Зараховано
B	Дуже добре	Добре	4	
C	Добре			
D	Задовільно	Задовільно	3	
E	Достатньо			
FX	Незадовільно	Незадовільно	2	Не зараховано

Загальні критерії оцінювання знань здобувачів освіти

A (відмінно) – оцінка «відмінно»

Глибокі знання і розуміння навчального матеріалу, виконання завдань без/або з незначною кількістю недоліків в обсязі, передбаченим робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувач освіти вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію. Використовує набуті знання і вміння для прийняття рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях. Переконаливо аргументує відповіді, відстоює власну позицію щодо питань, які розглядаються. Здобувач освіти добре знайомий з основною, а також додатковою літературою.

B (дуже добре) – оцінка «добре»

Достатньо повні знання та розуміння навчального матеріалу, виконання завдань з незначною кількістю недоліків та/або негрубих помилок. Здобувач освіти вміє застосовувати набуті знання та вміння для вирішення практичних завдань, у відповіді прослідковується порушення принципу систематичності і логічності викладу навчального матеріалу. Самостійно виправляє допущені помилки, виявляє ґрунтовне знання основної бібліографії, однак лише поверхово орієнтується у допоміжній літературі.

C (добре) – оцінка «добре»

Загальні знання та розуміння навчального матеріалу, виконання завдань з певною кількістю недоліків і несуттєвих помилок. Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію в цілому самостійно застосовувати її на практиці. Відповідь здобувача освіти правильна, але недостатньо повна, бездоказова. Здобувач освіти самостійно виправляє помилки, виявляє знайомство та розуміння основної бібліографії, однак зовсім не орієнтується у допоміжній літературі.

D (задовільно) – оцінка «задовільно»

Базові знання та розуміння навчального матеріалу, виконання завдань з суттєвими недоліками або помилками. Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усунути за допомогою викладача. У своїх міркуваннях опирається на повторення думок викладача або автора, не вміє навести власні

приклад, не може відповісти на додаткові запитання. Здобувач освіти виявляє поверхове знайомство та розуміння лише основної бібліографії та зовсім не орієнтується у допоміжній літературі.

Е (достатньо)– оцінка «задовільно»

Знання та розуміння навчального матеріалу на рівні мінімальних вимог. Здобувач освіти бачить навчальну дисципліну як нагромадження випадкових і не пов'язаних між собою тем. У своїх міркуваннях не здатен аналізувати окрему тему дисципліни у контексті інших тем і виражати взаємозв'язок між ними, відповіді мають шаблонний характер і не відображають самостійного розуміння теми. Здобувач освіти поверхово орієнтується в основній бібліографії.

FX (незадовільно) – оцінка «незадовільно»

Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну його частину. Він спроможний висвітлити лише окремі питання, не вмюючи їх аргументувати чи пояснити. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня. Його участь у навчальному процесі є пасивною, відповіді в більшості є невірними або дуже поверховими і обмежуються механічним засвоєнням програми навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Міжнародна Конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з манільськими поправками); Кодекс з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками [Текст] = International Convention on standards of training, certification and watchkeeping for seafarers 1978 (consolidated text with manila amendments); Seafarers training, certification and watchkeeping code, as amended / отв. исполн. Ю. І. Бойко, Чубач. - К. : ВПК "Експрес-Поліграф", 2012. - 568 с.

2. Жуплий В.И. Организация и управление экипажем. Конспект лекций. – Керчь, 2012. – 40 с.

3. Костырь Е. В., Топалов В. П., Позолотин Л. А., Торский В. Г. Лидерство в судовом экипаже = Leadership: учеб. Пособие. - Одесса: Астропринт, 2011. - 128 с.

4. Сорока О.М., Гайдаржи А.І. Навчальний посібник «Організаційна культура судноводіїв: менеджмент морських ресурсів» / О.М. Сорока, А.І. Гайдаржи – Ізмаїл: ДІ НУ «ОМА», 2020. – 148 с.

5. Сорока О.М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» / О.М. Сорока – Ізмаїл: ДІ НУ «ОМА», 2019. – 88 с.

6. Сорока О.М. Методичні вказівки до практичних робіт з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» / О.М. Сорока – Ізмаїл: ДІ НУ «ОМА», 2018. – 48 с.

7. Сорока О.М. Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» / [уклад. Сорока О.М.] ; – Ізмаїл, 2020. – 66 с.

8. Guidelines for practical work in the discipline "Organization of collective activity and leadership" / [compiler Olena Soroka] ; – Izmail, 2019. – P 28.

Допоміжна:

1. Колегаєв М. О., Іванов Б. М., Басанець М. Г. Під редакцією В. В. Пономаренка. Безпека життєдіяльності і виживання на морі: Навч. Посібник. Друге видання – перероблене та доповнене./Одеська нац. морська академія. – Одеса, 2008. – 416 с.

2. Кривощоків В. Українські моряки та якість їх підготовки: з чого почати? / В. Кривощоків// Випуск 78- 79. – 2005.

3. Луговая В., Ермоленко А. Диагностика способности руководителя-лидера к эффективному взаимодействию / В. Луговая, А. Ермоленко // Журнал. Проблемы экономики. – Выпуск 3. – 2013.
4. Макашина И., Малиночка Э. Профессионализм менеджеров морского торгового флота и его отражение в образовании / И. Макашина, Э. Малиночка // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. – Вып. 5. – 2008.
5. Панасюк І. В. Людський фактор у формування безпеки праці людини/ І. В. Панасюк, Л. І. Микитенко, Н. С. Данилевич// Київський національний університет технології та дизайну, К., 2012. - № 2 (3). – с. 1 – 8.
6. Питерс Том. Основы. Лидерство. Вдохновляй, освобождай, достигай! СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2006. - 161 с.
7. Сикевич З. В. Социология и психология национальных отношений. СПб.: Издательство Михайлова В.А., 1999. - 203 с.
8. Сорока О. М. Компоненти психологічної готовності фахівця морського транспорту до екстремальних ситуацій професійної діяльності / О.М. Сорока // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал / Голов. ред. Ничкало Н. Г. – Львів, 2016. – Вип. 4. – С. 163 – 175.
9. Сорока О. М. Організація й результати експериментального дослідження з формування психологічної готовності майбутніх фахівців морського транспорту до екстремальних ситуацій професійної діяльності / О. М. Сорока // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». – Херсон, 2017. – Вип. 1. – С. 174 – 180.
10. Сорока О. М. Програма формування психологічної готовності майбутніх фахівців морського транспорту до екстремальних ситуацій професійної діяльності / О. М. Сорока // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: психологічні науки (друковане видання). – Хмельницький: НАДПСУ, 2017. – Вип. 4. – С. 159 – 177.
11. Сорока О. М. Практичні рекомендації майбутнім фахівцям морського транспорту щодо самокорекції тривоги та страху перед ймовірними екстремальними ситуаціями професійної діяльності / О. М. Сорока // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». – Херсон, 2019. – Вип. 3. – С. 182 – 192.
12. Сорока О. М. Професійна діяльність моряків як діяльність в екстремальних умовах / О. М. Сорока // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки» / Голов. ред. Блинова О. Є. – Херсон, 2015. – Вип. 4. – С. 137 – 144.
- Торский В. Международные конвенции, кодексы, рекомендации ИМО и МОТ: Учебное пособие / В. Торский, Л. Позолотин. - Одесса, 2007. -146 с.
13. Сорока О. М. Характеристика вимог до особистості фахівця морського транспорту як спеціаліста екстремального профілю / О. М. Сорока // Проблеми екстремальної та кризової психології : Збірник наукових праць / Голов. ред. Перелигіна Л. А. – Харків : НУЦЗУ, 2016. – Вип. 20. – С. 271 – 282.
14. Сорока О. М. Шляхи та умови формування психологічної готовності майбутніх фахівців морського транспорту до екстремальних ситуацій професійної діяльності / О. М. Сорока // Вісник Одеського національного університету. Серія «Психологія» / Голов. ред. Кононенко О. І. – Одеса «Астропринт», 2016. – Вип. 4 (42). – С. 184 – 195.
15. Чистяков В. Л., Козырь Л. А. Морской профессионализм: сущность и способы формирования. – Одесса. Типография «Моряк». 1992. – 81 с.

10. Інформаційні ресурси в Інтернеті

Допускається використання будь-яких відкритих інтернет-ресурсів за тематикою дисципліни.

1. Гріценко І.П. Етнокультурний стереотип як феномен культури: дис. канд. філос. наук: 09.00.04/Гаврійський національний університет ім. В.І. Вернадського. – Сімферополь, 2004.//<http://www.lib.ua.ru.net/diss/cont/29730>
2. Психологія праці. //http://gzvon.pyramid.volga.ru/biblioteka/kafedra_
3. Резолюція ІМО А.868(20). //http://www.rise.odessa.ua/texts/A868_20e
4. Резолюція ІМО А.918(22). //http://www.rise.odessa.ua/texts/A918_
5. Резолюція ІМО А.849(20). //[http://gfi.chat.ru/imo/A884\(21\).htm](http://gfi.chat.ru/imo/A884(21).htm).
6. Резолюція ІМО А.884(21). //[http://gfi.chat.ru/imo/A884\(21\).htm](http://gfi.chat.ru/imo/A884(21).htm).
7. Резолюція ІМО А.481(XII). //http://www.rbc-ltd.ru/Morskie_stranitsw
8. Резолюція ІМО А. 772(18). //<http://sea-safety.ucoz.ru/index/0-85>.
9. Резолюція ІМО А.850(20). //<http://docs.cntd.ru/document/901800775>.
10. Резолюція ІМО А.890(21). //http://www.rbc-ltd.ru/Morskie_stranitsw
11. Управління людськими ресурсами: філософські засади. // Воронкова В.Г., Попов С.М. та ін. //http://pidruchniki.com.ua/15840720/menedzhment/upravlinnya_iyudskimi_resursami_-_voronkova_vg

11. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни